

FLAGA

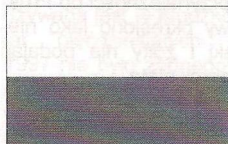
BIULETYN POLSKIEGO TOWARZYSTWA WEKSYLOLOGICZNEGO

ISSN 1509-2429

Numer 7
styczeń - luty
2000

POLSKIE FLAGI SAMORZĄDOWE (4)

W kolejnym odcinku cyklu prezentujemy aktualne flagi miast i gmin o najprostszym wzorze graficznym, jaki tworzą dwa równe pasy poziome. Wzór taki jest często stosowany. Pochodzi z tradycji niemieckiej, gdzie barwy herbu przenoszono na płat tkaniny jako tzw. *farben* z zachowaniem reguły, iż górny pas jest w barwie godła a dolny pola tarczy herbowej.

BIELAWA

(woj. dolnośląskie)

Flaga o tym wzorze została wprowadzona – według informacji władz miasta – w latach powojennych. W latach dziewięćdziesiątych zapis o fladze znalazł się w statucie miasta. Do 1945 flaga Białawy miała odwrotny układ barw.

Aktualny statut określa barwy jako „białą i niebieską (błękitną)” i proporcje płata 5:8.

KOSZALIN

(woj. zachodniopomorskie)

Biało-niebieska flaga Koszalina jest jedną z pierw-

W

B

szych ustanowionych w Polsce w okresie powojennym. Wprowadzono ją uchwałą Miejskiej Rady Narodowej w Koszalinie 10 lutego 1959 r. Barwę dolnego pasa określa się w aktualnym statucie jako „błękitnoniebieską”. Nie podaje się proporcji płata.

KRAKÓW

(woj. małopolskie)

Kolory biało - błękitne były w XVIII wieku barwą stroju szlacheckiego, tzw. munduru województwa krakowskiego. Barwy te stały się urzędowymi za czasów Wolnego Miasta Krakowa. Flaga biało – błękitna używana jest więc od 1815 roku. W aktualnym statucie nie mówi się o fladze, a jedynie o barwach biało-

błękitnych. Nie określa się więc proporcji płata.

LEGNICA

(woj. dolnośląskie)

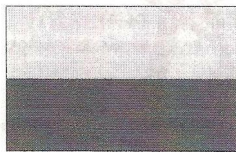
Flagę wprowadzono 14 września 1992 r. Do 1945 r. miasto miało barwy błękitno – żółte.

W aktualnym statucie w tekście barwę dolnego pasa określa się jako błękitną, a w załączniku graficznym jako niebieską. Proporcje płata 5:8.

PROCHOWICE

(woj. dolnośląskie)

Flagę w barwach pola tarczy herbu wprowadzono 30 kwietnia 1996 r. Uchwała rady nie określa proporcji płata. Kolor dolnego pasa opisany jest jako niebieski.

Y

B

BŁONIE*(woj. mazowieckie)*

W statucie miasta i gminy z 1996 r zapisano jedynie, że barwami gminy są „kolory żółty (lub złoty) i szafirowy”. Na ratuszu podnoszona jest flaga herbowa.

LEŚNICA*(woj. opolskie)*

Flaga w barwach herbowych została ustanowiona 15 września 1995 r. Jej barwy określa się jako złoty i błękitny. Proporcje płata 5:8.

OPOLE*(woj. opolskie)*

Żółto-błękitna flaga Opola w barwach pochodzących z herbu miasta podawana jest już w źródłach XIX wiecznych. Obecnie używana w dwóch wersjach: z herbem na pasie górnym i bez herbu. Używana była także w latach powojennych, a oficjalne potwierdzenie w statucie miasta znalazła w 1996 r, gdzie barwy określono jako złoty i niebieski nie podając proporcji płata.

W 1998r stała się symbolem całego województwa w kampanii na rzecz jego utrzymania w nowym podziale administracyjnym kraju.

PABIANICE*(woj. łódzkie)*

Flaga ustanowiona 3 listopada 1993r specjalną uchwałą Rady „w sprawie barw miasta”. Kolor górnego pasa określono jako złoty, dolnego – jako niebieski, a proporcje płata wynoszą 5 : 8.

STRYKÓW*(woj. łódzkie)*

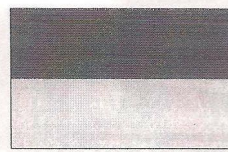
Flaga wprowadzona 30 grudnia 1993 r. Barwy, pochodzące z herbu, określone są w uchwale jako żółta i błękitna. Proporcja płata 5:8. Obok flagi, która jest symbolem miasta i gminy, wprowadzono także proporzec miasta o odmiennym wzorze.

TUCHÓW*(woj. małopolskie)*

Flaga wprowadzona 8 czerwca 1995 r. Barwy, wywodzące się z herbu, określone są w uchwale jako żółto –niebieskie. Nie podano proporcji płata.

WIELISZEW*(gmina, woj. mazowieckie)*

Uchwała Rady Gminy z 28 stycznia 1997 r ustala jedynie jej barwy, nie używając pojęcia flaga i nie podając w związku z tym proporcji płata. Kolory określa się jako złoty i granatowy.

B

Y

GRYFÓW ŚLĄSKI*(woj. dolnośląskie)*

7 czerwca 1996 r wprowadzono do statutu miasta zapis o fladze. Uzasadnieniem do uchwały Rady Miejskiej stał się artykuł (!) w tygodniku samorządowym „Wspólnota”, w którym przypomniano szereg dawnych flag miejskich, używanych głównie przez miasta śląskie, pomorskie i brandenburskie w okresie ich przynależności do Prus. Barwy określono jako niebieski i złoty nie podając proporcji płata.

STARA KAMIENICA*(gmina, woj. opolskie)*

Flagę ustanowiono w 1996r. Jej barwy związane są z herbem. Kolory określone są w statucie jako granatowy i złoty. Nie określono proporcji płata.

Y

R

ANDRYCHÓW*(woj. małopolskie)*

Flaga w barwach wywodzących się z herbu została ustanowiona 20 września 1994 r wraz z nowym herbem miasta.

Barwa pasa górnego określana jest jako złota.

GARBÓW

(gmina, woj. lubelskie)

Flaga w barwach godła i pola tarczy herbu została ustanowiona 23 kwietnia 1993 r. Górny pas określany jest jako złoty. W uchwale w sprawie ustanowienia znaków gminy Garbów flagą nazwaną jedynie weksylium z herbem pośrodku górnego pasa. Weksylium w wersji bez herbu nazwano chorągwią.

KŁODZKO

(woj. dolnośląskie)

Flaga żółto – czerwona używana jest w Kłodzku od lat pięćdziesiątych. Do 1997 nie było żadnego oficjalnego dokumentu wprowadzającego ani zapisu w statucie miasta. Flaga w mieście jest powszechnie używana. Do 1945 miasto miało flagę białą – czarną.

KRASNOBRÓD

(woj. lubelskie)

Flaga w barwach wywodzących się z herbu została ustanowiona 9 maja 1993 r wraz z herbem miasta. Barwa pasa górnego określana jest jako złota.

LESZNO

(woj. wielkopolskie)

Flagę ustanowiono 25 maja 1993 r. Według statutu „dopuszcza się” wersję flagi z centralnie umieszczonym herbem miasta, z któ-

rego zaczerpnięto barwy określone jako złota i czerwona. Proporcje płata 5:8.

ŁÓDŹ

(woj. łódzkie)

Flaga została ustanowiona oficjalnie w 1986 r, choć używana była znacznie wcześniej. Podstawowym wzorem jest flaga bez herbu, ale częściej stosuje się wersję z herbem miasta pośrodku. Barwa pasa górnego określona jest oficjalnie jako złota. Proporcje płata 5:8.

SIEMIEN

(gmina, woj. lubelskie)

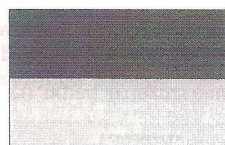
Flaga w barwach wywodzących się z herbu została ustanowiona w 1995 r wraz z herbem gminy. Barwa pasa górnego określana jest jako złota.

WARSZAWA

(woj. mazowieckie)

Żółto-czerwoną flagę Warszawy zaczęto używać około 1938 roku bez jakiegokolwiek umocowania oficjalnego. W 1991 r barwy miasta wpisano do statutu m. st. Warszawy. W obecnej wersji statutu określa się kolory jako żółty i czerwony. Nie podaje się proporcji płata.

Oficjalnie identyczną flagę, wprowadzoną uchwałą z 16 grudnia 1995 r, ma także gmina **WARSZAWA – BIELANY**.

R

Y

GLUBCZYCE

(woj. opolskie)

Flaga została formalnie ustanowiona w 1995 r jako jeden z wielu przyjętych wówczas symboli i insygniów miejskich. Barwy określa się jako żółty i czerwony. Nie podaje się proporcji płata. Czerwono – żółte barwy Głubczyc podają też źródła wcześniejsze.

MOŃKI

(woj. podlaskie)

Flagę wprowadzono 9 listopada 1995 r wraz z nowym herbem miasta, od którego barw pochodzi wzór flagi. Barwy określa się oficjalnie jako czerwony i złoty. Nie podaje się proporcji płata.

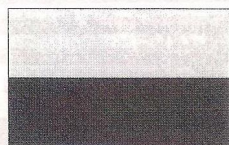
WROCŁAW

(woj. dolnośląskie)

Uchwałę w sprawie aktualnych barw miasta podjęto 30 czerwca 1948 r. W 1960r Prezydium Rady Narodowej Wrocławia opublikowało obwieszczenie, w którym barwy określono jako „czerwony odpowiadający barwie cynobru i złoty lub żółty”.

W aktualnym Statucie Miasta z 17 maja 1996 r określono, iż „flagą miasta jest prostokątny płat tkaniny w

kolorach czerwonym i żółtym". Ustalono proporcje płata na 5:8 i „zezwolono” na umieszczanie herbu na fladze.

Y

V

ŁUBNIANY

(gmina, woj. opolskie)

Flaga wprowadzona zapisem w statucie w 1996 r. Może być używana w wersji z herbem pośrodku. Barwę górnego pasa określa się jako żółtą, nie podaje się proporcji płata.

SOBÓTKA

(woj. dolnośląskie)

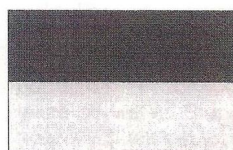
Flaga w barwach pochodzących z herbu miasta używana jest od lat bez oficjalnego ustanowienia i bez zapisu w statucie.

Dawne źródła podają barwy miejskie czarno – żółte.

ZŁOTORYJA

(woj. dolnośląskie)

Flagę w barwach żółto – zielonych wprowadzono do statutu miasta przed 1996r. Barwy pochodzą z herbu miasta. Statut określa stosunek szerokości do długości płata na 8 : 3 (!), podczas gdy na rysunku stanowiącym załącznik do statutu stosunek ten wynosi około 3 : 8.

V

Y

LUBSZA

Flaga została wprowadzona do statutu gminy w 1996r. Statutowy opis – żółtej w praktyce – barwy dolnego pasa stanowi kuriozum: „kolor pomarańcza emitującego złoto”. Nie podaje się proporcji płata.

ŚWIĘTAJNO

(gmina, woj. warmińsko-mazurskie)

Flaga wprowadzona 30 października 1997 r wraz z herbem, od którego barw pochodzi jej wzór. Dolny pas określony jest w statucie jako złoty. Proporcje płata 5:8.

B

R

CHORZÓW

(woj. śląskie)

Chorzów, jako jedno z nielicznych miast polskich, ustanowił swe barwy w okresie międzywojennym: uchwałą Rady Miejskiej z 22 czerwca 1938r. W aktualnym statucie barwy określona się jako błękitna i czerwona; nie wprowadza się pojęcia *flaga* i nie podaje się proporcji płata.

GLIWICE

(woj. śląskie)

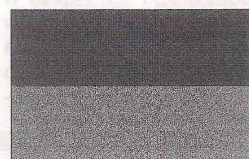
Flagę w barwach pół tarczy herbu miejskiego przyjęto uchwałą Rady Miejskiej 14 listopada 1996 r. Barwy określa się jako błękitna i czerwona; nie określa się proporcji płata.

KAMIENNA GÓRA

(woj. dolnośląskie)

Flaga została ustanowiona w 1996 r. Jej barwy są barwami pół tarczy herbu miejskiego. Barwy te używane były na fladze miejskiej do 1945 r ale prawdopodobnie w odwrotnej kolejności.

W aktualnym statucie miasta mówi się, że „barwami miasta są kolory: niebieski (ultramaryna) i czerwony”. Proporcje płata 5 : 8.

V

M

ŁĘKNICA

(woj. lubuskie)

Statut określa barwy miasta jako zielono – brunatne. Pochodzą z herbu miasta, gdzie zieleń jest barwą jednego z pół tarczy, a kolor brunatny jest kolorem ziemi, na której stoi słup graniczny – jeden z elementów herbu. Flagę wprowadzono 18 marca 1992 r; proporcje płata określono na 1 : 2.

dokończenie na stronie 16

W trzecim odcinku tej serii przedstawiamy weksylia, których większość była w oryginale kolorowa. Zamierzaliśmy przedstawić ich barwne kserokopie, lecz nie byliśmy w stanie udźwignąć kosztów takiego przedsięwzięcia (ponad 20 złotych na egzemplarz biuletynu). Dlatego wzorcowe rysunki są czarno-białe, a obok podajemy barwy.

Dziennik Rozkazów Wojskowych Nr 99, 1919 r.

4386. II. W. M. 19.

4386.

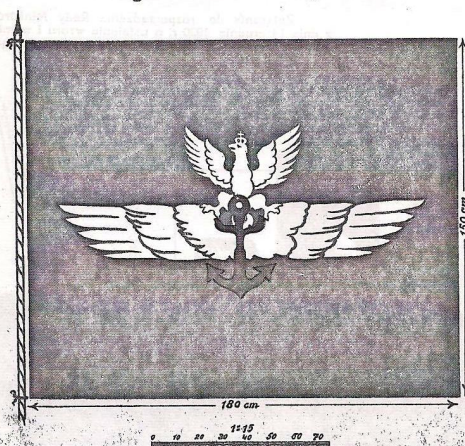
Zatwierdzenie rysunku polskiej flagi aeronautycznej.

Podaję w załączniku rysunek polskiej flagi aeronautycznej, zatwierdzony przez Naczelnego Wodza. (Załącznik № 1.).

Dnia 28 listopada 1919 r.

*Załącznik: № 1.
do rozkazu N.S. Wojsk.
p. 4386. D.R. W. 1919.*

Flaga aeronautyczna.

Płat karmazynowy. Orzeł, korona i skrzydła białe, kotwica ciemnoszara

Aeronautics flag, order of the Minister of Military Affairs of 28 XI 1919
Dark red field. The eagle, crown and wings white, anchor dark grey.

Rozporządzenie Rady Ministrów

z dnia 14 grudnia 1920 r.

o ustaleniu wzoru i wymiarów bandery dla statków państwowego zarządu wodnego.

Na zasadzie art. 1 ust. 8 ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. o godłach i barwach Rzeczypospolitej (Dz. Ust. R. P. z 1919 r. № 69 poz. 416) Rada Ministrów zgodnie z uchwałą, powziętą w dniu 30 sierpnia 1920 r. na wniosek Ministra Robót Publicznych, zarządza co następuje:

§ 1. Na wszelkich statkach parowych, motorowych, żaglowych lub wiosłowych, pełniących służbę inspekcyjną oraz na pogłębiarkach, pozostających w rozporządzeniu państwowego zarządu wodnego, wywieszać należy banderę o barwach narodowych, a mianowicie o górnym pasie białym a dolnym — czerwonym ze znakiem kotwicy w białym polu po lewej stronie obok drzewca. Wzór bandery załącza się.

§ 2. Wymiary bandery, wskazane w § 1, wynosić powinny:

a)	dla bandery rozmiaru wielkiego	bok pionowy 220 a poziomy 385 cm.
b)	" " " średniego	" " 165 " 290 "
c)	" " " mniejszego	" " 80 " 140 "
d)	" " " małego	" " 55 " 100 "

Wielki wymiar bandery (a) powinien być stosowany na statkach o pojemności powyżej dwudziestu ton, średni rozmiar (b) — na statkach o pojemności do dwudziestu ton, mniejszy rozmiar (c) na łodziach motorowych oraz mały rozmiar (d) — na łodziach wiosłowych.

§ 3. Banderę wywieszać należy na rufie statku.

W tych wypadkach, gdy bandera nie może być wywieszona na rufie, należy wywieszać ją na maszcie.

§ 4. Rozporządzenie niniejsze uzyskuje moc obowiązującą z dniem ogłoszenia.

Prezydent Ministrów:

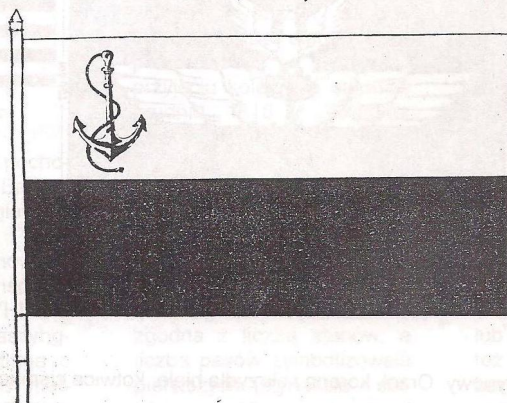
Witos

Minister Robót Publicznych:

Narutowicz

Załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 grudnia 1920 r. o ustaleniu wzoru i wymiarów bandery dla statków państwowego zarządu wodnego.

Wzór bandery.

Stosunek 1:1 $\frac{1}{4}$.

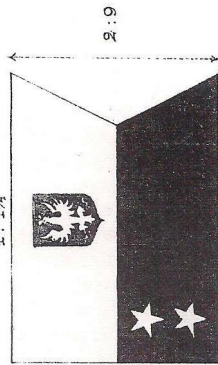
Ordinance of the Cabinet of 14 XII 1920, in force as of 27 I 1921.
Ensign of the State Board of Waters. White and red stripes, black anchor.

Zatwierdzenie flag i proporczyków Marynarki Wojennej.

Zatwierdzam załączone flagi i proporczyki dla Marynarki Wojennej Polskiej.
Patrz załączniki № 2 i 3: rysunki flag i proporczyków.

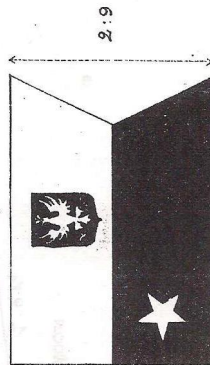
Załącznik N° 2. DO POL. 39
DZIENNIK ROZKAZÓW N° 2. 18 STYCZ.

FLAGA WICE ADMIRAŁA
1 : 2 1/2

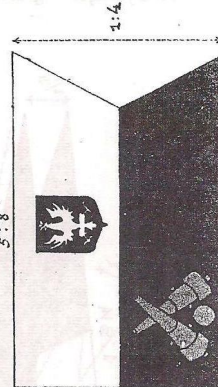
Vice Admiral's flag

FLAGA KONTR. ADMIRAŁA
1 : 1 1/4

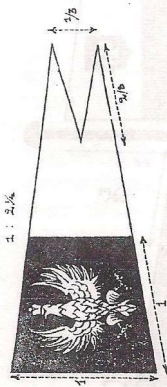
Rear Admiral's flag.

FLAGA GENERAŁA WOJSK POLSKICH W CZASIE JEWŻEWOJ
PODLEGŁY NA „TATKACH WOJENNYCH”
5 : 8

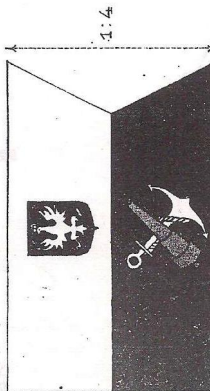
Flag of General on board of a naval vessel.

PROPORCZYK NACZELNIKA PAŃSTWA
1 : 2 1/4

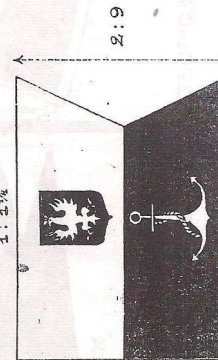
Pennant of the Chief of State

FLAGA MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH
5 : 8

Flag of the Minister of Military Affairs

FLAGA SZEFA DEPARTAMENTU SPRAW MORSKICH
1 : 2 1/4

Flag of the Head of the Department of Naval Affairs

Kolor czarny wszędzie oznacza kolor czerwony, kolor szary jest kolorem ciemnożółtym.

White = white, black = red, dark grey = dark yellow.

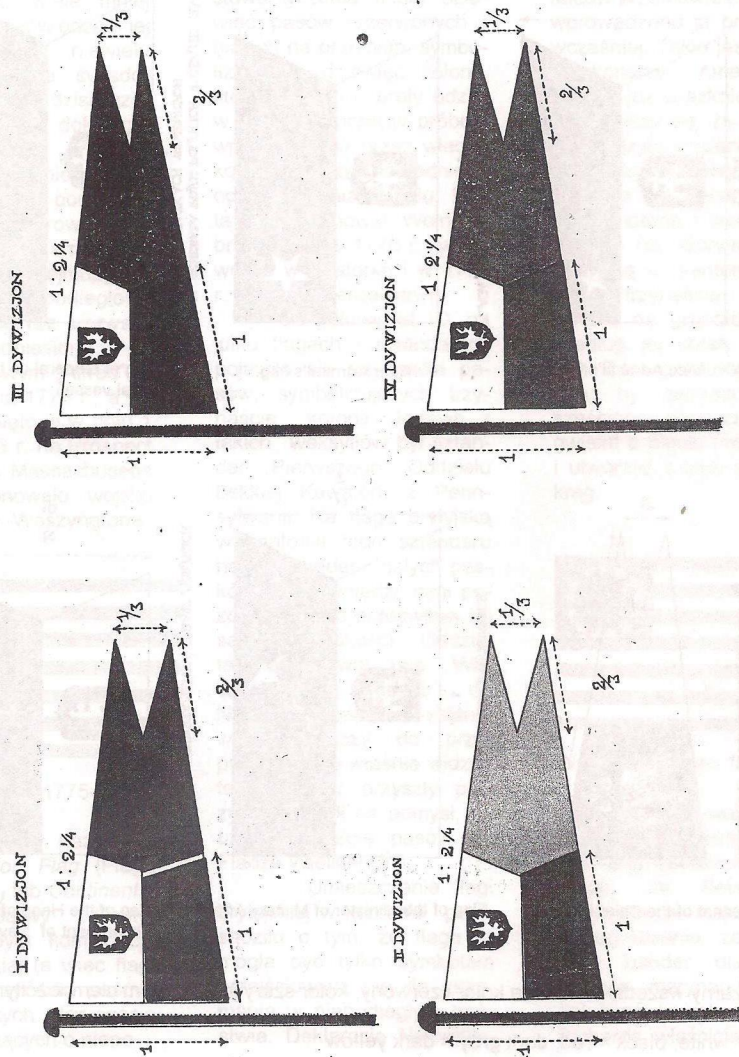
Proporce różnią się tylko barwą części swobodnej.

Pennants of commanders differ only as far as the colour of the fly portion is concerned.

- I Dywizjon - czerwona,
- II Dywizjon - żółta,
- III Dywizjon - zielona,
- IV Dywizjon - granatowa.

- I Division - red,
- II Division - yellow,
- III Division - green,
- IV Division - dark blue.

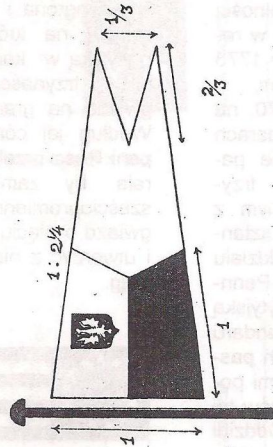
PROPORCZYKI DOWÓDCÓW DYWIZJONÓW

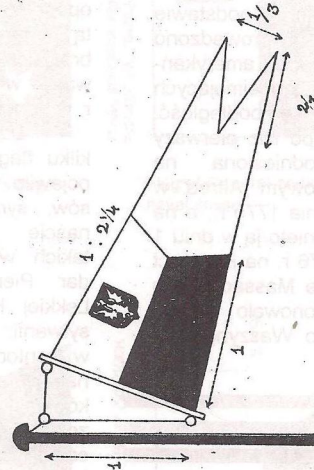
Oba proporce mają białą część swobodną.

Both pennants (Commodore and Senior officer in the roads) have white fly.

ZALĄCZNIK NR 30 F02.39
DZIEŃNICA ROZKAZÓW JF z 1981r.

PROPORCZYK
KOMODORA

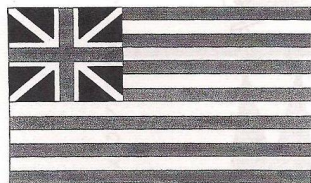

PROPORCZYK
STARŠZEGO
NA RĘDZIE

STANY ZJEDNOCZONE

Flaga i bandera Stanów Zjednoczonych jest, obok flagi brytyjskiej, najbardziej znanym w świecie weksylium. O wiele mniej powszechna jest wiedza o jej historii, a tylko niewielu weksylogów ma świadomość, że do dnia dzisiejszego nie wiadomo dokładnie kiedy się pojawiła.

Podobnie nie wiadomo na jakiej podstawie prawnej wprowadzono pierwszą flagę amerykańskich kolonii, podejmujących walkę o niepodległość. Wiemy, że po raz pierwszy została podniesiona na okręcie flagowym „Alfred” w dniu 3 grudnia 1775 r., a na lądzie rozwinięto ją w dniu 1 stycznia 1776 r. na Prospect Hill w stanie Massachusetts gdzie stacjonowało wojsko gen. Jerzego Waszyngtona.

Gran Union Flag 1775-1776

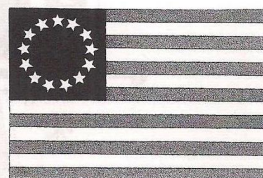
Flaga ta, nazywana *Grand Union Flag* (Flaga Wielkiej Unii) lub *Continental Colors* (Barwy Kontynentalne), była kombinacją flagi brytyjskiej (a więc flagi wroga) i trzynastu pasów, symbolizujących trzynaście kolonii walczących o niepo-

podległość. Za sprawą tajnego, radykalnego stowarzyszenia „Sons of Liberty” (Synowie Wolności) pasy stały się już na początku lat 70. symbolem oporu przeciw podatkom narzucanym przez Wielką Brytanię. Flaga stowarzyszenia miała dziewięć pasów, czerwonych i białych na przemian, symbolizujących dziewięć kolonii, które w 1765 r. brały udział w proteście przeciw próbom wprowadzenia przez władze kolonialne bezpośredniego opodatkowania handlu. Pod tą flagą Synowie Wolności brali udział w 1770 r. w rewolcie w Bostonie i w 1773 r. w buncie herbacianym.

Od połowy lat 70. na kilku flagach i sztandarach pojawiło się trzynaście pasów, symbolizujących trzynaście kolonii. Jednym z takich weksyliów był sztandar Pierwszego Oddziału Lekkiej Kawalerii z Pensylwanii. Na flagę brytyjską w kantonie tego sztandaru naszyto siedem białych pasów tak, że między nimi pozostało sześć prześwitów tej samej szerokości. Oddział ten eskortował gen. Waszyngtona z Filadelfii do Nowego Jorku, co skłania wielu badaczy do przypuszczeń, że właśnie widząc ten sztandar przyszły prezydent wpadł na pomysł, by użyć trzynaście pasów na Fladze Wielkiej Unii.

Umieszczenie flagi brytyjskiej w kantonie przesądziło o tym, że flaga ta mogła być tylko symbolem przejściowym, nie do utrzymania w niepodległym państwie. Deklarację Niepodle-

głości podpisano 4 lipca 1776 r., a ustawę o fladze państwowej uchwalono dopiero w dniu 14 czerwca 1777 roku. Większość weksylogów uważa, że właśnie wtedy flagę ustanowiono, jednakże wiele faktów przemawia za tym, że wprowadzono ją prawie rok wcześniej. Takie jest zresztą przekonanie Amerykanów, których już w szkole podstawowej uczy się, że pierwszą flagę uszyła w czerwcu 1776 r. w Filadelfii Betsy Ross na osobiste zlecenie J. Waszyngtona i według jego szkicu, na którym flagę brytyjską w kantonie zastąpiło trzynaście białych gwiazd na granatowym tle. Według jej córek i wnuka pani Ross przekonała generała, by zamiast gwiazd sześciopromiennych użyć gwiazd o pięciu promieniach i utworzyć z nich zamknięty krag.

Wzór Betsy Ross 1776

W archiwum stanowym w Pensylwanii zachował się dokument świadczący, że Betsy Ross otrzymała w maju 1777 r. wynagrodzenie za uszycie kilku bander dla amerykańskiej marynarki wojennej. Flagi te zakupił William Richards, właściciel magazynu

nu zaopatrującego marynar-
kę wojenną. Tenże Richards
w sierpniu i październiku
1776 r. uskarżał się w listach
do Pennsylvania Committee
of Safety, że nie może
dostarczyć bander zanim
ich wzór zostanie ustalony.
Moim zdaniem świadczy to o
tym, że już wtedy obowiązy-
wała nowa flaga, gdyż
Grand Union Flag była w tym
czasie dobrze znana, a jej
wizerunki były nawet na
banknotach.

Kolejnych dowodów,
że flaga z gwiazdami była w
użyciu zanim Kongres ją
formalnie uchwalił są szkice
i obrazy Johna Trumbulla i
Charlesa Wilsona Peale. Po
raz pierwszy widzimy ją na
obrazie Peale'a ukazującym
J. Waszyngtona w czasie
bitwy pod Trenton (26-27
grudnia 1776 r.). Widoczna
tam flaga ma granatowy
kanton z trzynastoma
sześciopromiennymi gwia-
dami. Podobna flaga jest na
niedokończonym szkicu
Trumbulla przedstawiającym
Bitwę pod Princeton (3
stycznia 1777 r.) i na
portrecie J. Waszyngtona na
polu tej samej zwycięskiej
bitwy pędzla Peale'a. Na tym
obrazie widać granatowy
kanton z pięciopromiennymi
gwiazdami w kręgu. Obaj
malarze byli naocznymi
świadkami bitwy i choć
malowali parę lat po niej
wydaje się wątpliwe, aby
obaj pokazali flagę, którą
wprowadzono kilka miesięcy
po tej bitwie.

Za kolejny dowód, że flaga
została ustanowiona wcześ-
niej, uważam treść uchwały
Kongresu i okoliczności jej
przyjęcia. Wiadomo, że 3
czerwca 1777 r. Kongres
rozpatrywał złożoną w
imieniu Indian prośbę

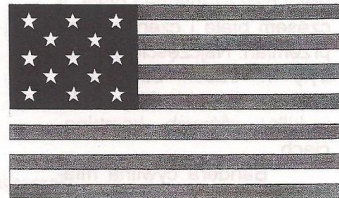
Thomasa Greena o flagę
amerykańską, którą chciał
przekazać wodzom indiań-
skim, by mogli jej użyć dla
własnej ochrony i bezpie-
czeństwa w wypadku odwie-
dzenia białych. Nie chodziło
więc o samą flagę lecz
raczej o jej wzór, który
mógłby posłużyć do uszycia
flag. Wydaje się mało
prawdopodobne, by ta proś-
ba skłoniła Kongres do tak
szybkiego działania, że w
jedenaście dni zlecił wyko-
nanie projektów flagi,
zapoznał się z nimi, wybrał i
zatwierdził jeden z nich.

Dużo bardziej praw-
dopodobne jest to, że
Kongres jedynie oficjalnie
potwierdził wzór flagi już
używanej. Świadczy o tym
między innymi niezbyt
uroczysta forma uchwały i to,
że składa się tylko z jednego
krótkiego (w oryginale 30
słów) zdania: „*Postano-
wiono, że flagą Stanów
Zjednoczonych ma być
trzynaście pasów, czerw-
onych i białych na przemian,
że kantonem ma być
trzynaście białych gwiazd na
niebieskim polu, przedsta-
wiających nową konstelację.*”

Uderzający jest brak
takich szczegółów jak wyso-
kość kantonu oraz układ i
kształt gwiazd.

Podczas gdy współ-
udział Betsy Ross w opra-
cowaniu ostatecznego wzoru
flagi państwowej i uszycie
przez nią pierwszej flagi
może być sprawą dysku-
syjną, to twórca wzoru
pierwszej bandery wojennej
jest znany. Był nim Francis
Hopkinson, poseł z New
Jersey, od 1777 r. prze-
wodniczący i sekretarz
Continental Navy Board.
Hopkinson projektował też
Wielką Pieczęć Stanów Zje-

dnoczonych oraz pieczęcie
Admiralicji i Ministerstwa
Skarbu. Rysując wzór
bandery Hopkinson ułożył
gwiazdy w poziomych rzę-
dach i taki układ utrzymano
na wszystkich późniejszych
banderach amerykańskich.

Bandera wzoru Hopkinsona

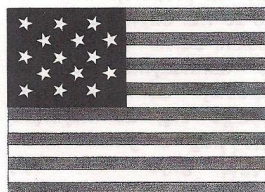
Z okresu, kiedy była
używana pierwsza flaga
niepodległego państwa (do
do 1794 r.) znanych jest co
najmniej osiem różnych
układów gwiazd o pięciu,
sześciu, a nawet ośmiu
promieniach. Szerokość kan-
tonu w kształcie kwadratu
lub prostokąta wynosiła pięć
do siedmiu pasów. Różne
były też proporcje flag - od
2:3 do 1:2. Używano różnych
odcieni barw - od koralowej
do karmazynu oraz od
błękitnej do granatowej.
Wydaje się, że najwięcej
było flag z gwiazdami w
kręgu, gdyż takie były
najczęściej opisywane.
Pierwszy wykład symboliki
przedstawił Alfred B. Street
w opisie flagi rozwiniętej w
czasie kapitulacji Brytyj-
czyków pod Saratoga (17
października 1777 r.):
„*Gwiazdy na nowej fładze
przedstawiają konstelację
stanów wschodzącą na
zachodzie, nową konst-
elację, związek, wieczność,
pakt przeciw uciskowi,
sprawiedliwość, równość,
subordynację, odwagę i
czystość...Trzynaście pasów
razem z gwiazdami oznacza*

liczbę zjednoczonych kolonii oraz wskazuje na podporządkowanie stanów unii, jak również na ich wzajemną równość."

Również w marynarce wojennej używano bander o o kilku różnych wzorach. Pasy były czerwone i białe, a czasem białe i czerwone na przemian. Najczęściej jednak były w trzech barwach - czerwonej, niebieskiej i białej w kilku różnych kombinacjach.

Bandera cywilna miała same pasy w układach podobnych jak na banderze wojennej.

Symbolika flagi i bandery przestała odpowiadać rzeczywistości, kiedy do Unii przystąpiły dwa kolejne stany - Vermont (w 1791 r.) i Kentucky (w 1792 r.). Dlatego w dniu 13 stycznia 1794 r. Kongres uchwalił ustawę o nowej fladze z piętnastoma gwiazdami i piętnastoma pasami.

Star-Spangled Banner.

Z tego okresu pochodzi Star-Spangled Banner (Gwiazdzysta Chorągiew) - najbardziej znana flaga amerykańska, eksponowana w należącym do Smithsonian Institution Muzeum Historii Amerykańskiej w Waszyngtonie. Ta olbrzymia flaga o szerokości dziewięciu metrów powiewała nad Fortem McHenry ostrzeliwanym przez okręty brytyjskie 13/14 września 1814 roku.

Tak pisał o niej Francis Scott Key: „O, powiedz czy widzisz w tym świetle wczesnego świtania to co z taką dumą pozdrawialiśmy w ostatnich promykach zmierzchu; widzieliśmy jej szerokie pasy i błyszczące gwiazdy, dzielnie powiewające na wałach w czasie tego groźnego wieczoru."

W swym wierszu poeta na żywo komentował to co widział tej nocy i następnego ranka z pokładu brytyjskiego okrętu, na którym znalazł się wcześniej, by negocjować wymianę jeńców. Wiedział, że dopóki trwa ostrzał fort się broni. Nad ranem kanonada ucichła i dopiero, kiedy się trochę rozjaśniło Francis Scott Key znów ujrzał tę flagę i kończąc czwartą, ostatnią zwrotkę, mógł napisać: „A Gwiazdzysta Chorągiew triumfalnie powiewa nad krajem wolnych i nad domem dzielnych".

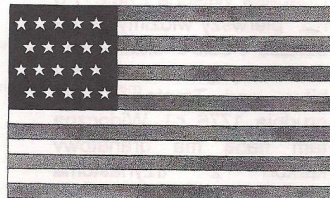
Wiersz ten zna dzisiaj każdy Amerykanin, bo są to od 1931 r. słowa hymnu Stanów Zjednoczonych.

Już w czasie opisywanych wydarzeń w Unii były trzy dalsze stany nie reprezentowane na fladze. Po przyjęciu kolejnego stanu w grudniu 1816 r. Kongres powołał komisję, która miała się zająć kwestią nowej flagi. Na czele komisji stanął poseł z Nowego Jorku Peter H. Wendover. Mimo, że już miesiąc później przedstawił sprawozdanie i zalecenie, by liczba gwiazd była zawsze zgodna z liczbą stanów, a liczba pasów symbolizowała pierwszych trzynastu stanów, musiał jeszcze ponad rok zabiegać o ustawę.

Ustawę, pod nazwą *Flag Act*, uchwalono w dniu

4 kwietnia 1818 roku. Poza określeniem liczby pasów i gwiazd na fladze, która miała obowiązywać od 4 lipca tego roku, podjęto doniosłą uchwałę: „I niech będzie dalej postanowione, że po przyjęciu każdego nowego stanu do Unii jedna gwiazda będzie dodawana w kantonie flagi, a dodatek ten będzie obowiązywać od 4 lipca następującego po takim przyjęciu".

Mimo, że nowa flaga miała obowiązywać dopiero od lipca, wciągnięto ją na maszt na gmachu Izby Reprezentantów już 13 kwietnia 1818 roku.

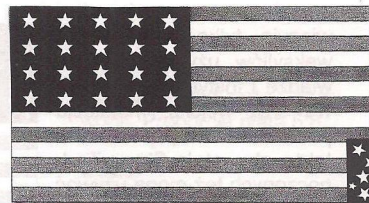

Trzecia flaga, 1818 - 1819.

Również i ta ustawa nie określała proporcji flagi i kantonu oraz wielkości, kształtu i rozmieszczenia gwiazd. Tak więc, aż do 1912 r. nie można mówić o przepisowym wyglądzie flagi Stanów Zjednoczonych. Podczas gdy gwiazdy były prawie zawsze pięciopromienne, układano je w kantonie na kilkadziesiąt sposobów. Były więc rzędy gwiazd, gwiazdy układane w kręgi, owale, regularne i skośne krzyże. Z gwiazd tworzone większe gwiazdy lub inne figury. Dowolne były też proporcje i odcienie barw. Zgodnie z ustawą zgadzać się musiała tylko liczba gwiazd, a i to nie zawsze, gdyż często nowe flagi szyto i wywieszano po

przyjęciu nowego stanu, lecz przed ustawowym terminem 4 lipca.

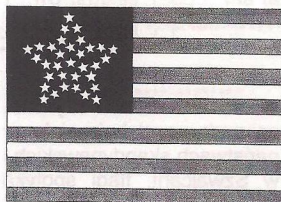
Na poniższej tabeli są podane daty przyjęcia nowych stanów do Unii, kolejny numer flagi z nową liczbą gwiazd i daty jej użycia (od 4 lipca danego roku do 3 lipca roku, w którym dokonano kolejnej zmiany).

Bandera wojenna 1818-1819

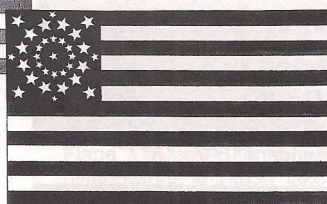
Stany przyjęte do Unii	Numer flagi	Liczba gwiazd	Daty użycia
Tennessee 1 VI 1796	3	20	1818 - 1819
Ohio 19 II 1803			
Luzjana 30 IV 1812			
Indiana 11 XII 1816			
Missisipi 10 XII 1817			
Illinois 3 XII 1818	4	21	1819 - 1820
Alabama 14 XII 1819	5	23	1820 - 1822
Maine 15 III 1820			
Missouri 10 VIII 1821	6	24	1822 - 1836
Arkansas 15 VI 1836	7	25	1836 - 1837
Michigan 26 I 1837	8	26	1837 - 1845
Floryda 3 III 1845	9	27	1845 - 1846
Teksas 29 XII 1845	10	28	1846 - 1847
Iowa 28 XII 1846	11	29	1847 - 1848
Wisconsin 29 V 1848	12	30	1848 - 1851
Kalifornia 9 IX 1850	13	31	1851 - 1858
Minnesota 11 V 1858	14	32	1858 - 1859
Oregon 14 II 1859	15	33	1859 - 1861
Kansas 29 I 1861	16	34	1861 - 1863
Wirginia Zachodnia 20 VI 1863	17	35	1863 - 1865
Nevada 31 X 1864	18	36	1865 - 1867
Nebraska 1 III 1867	19	37	1867 - 1877
Kolorado 1 VIII 1876	20	38	1877 - 1890
Dakota Południowa 2 XI 1889	21	43	1890 - 1891
Dakota Północna 2 XI 1889			
Montana 8 XI 1889			
Waszyngton 11 XI 1889			
Idaho 3 VII 1890			
Wyoming 10 VII 1890	22	44	1891 - 1896
Utah 4 I 1896	23	45	1896 - 1908
Oklahoma 16 XI 1907	24	46	1908 - 1912
Nowy Meksyk 6 I 1912	25	48	1912 - 1959
Arizona 14 II 1912			
Alaska 3 I 1959			
Hawaje 21 VIII 1959	27	50	od 1960

Z tabeli wynika, że osiem flag istniało tylko przez rok, a dalszych pięć przez dwa lata. Najdłużej, bo 47 lat używana była flaga z 1912 roku. Tylko trzy razy dodawano więcej niż jedną gwiazdę. Obecna flaga

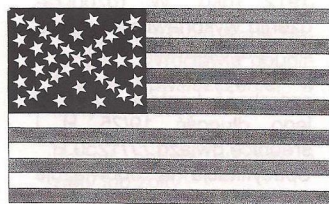
Flaga z 1859 r.

jest dwudziesta siódma, lecz do 1912 r. były setki, a być może nawet tysiące wariantów tych flag. Niektóre z nich tu przedstawiamy.

Flaga z 1860 r.

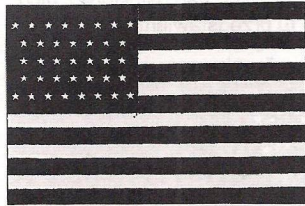
Flaga używana na lądzie mogła mieć dowolny układ gwiazd, lecz konieczne było ujednolicenie wzoru bandery wojennej, pod którą okręty zawiąły przecież do portów wielu państw świata. Pierwszą specyfikację sporządził prezes Navy Board w maju 1818 r. i po poprawkach prezydenta Jamesa Monroe, dotyczących układu gwiazd, w dniu 18 września 1818 r. wydał rozporządzenie wykonawcze. Proporcje bandery wynosiły 7:12, szerokość kantonu 7/13 H, a jego długość 1/3 L. Gwiazdy zostały ułożone równo w czterech rzędach

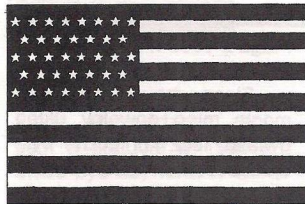
Flaga z 1877 r.

Również później władze marynarki wojennej każdorazowo ustalały układ gwiazd w kantonie bandery, ale zawsze były to poziome

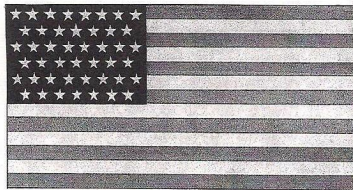
rzędy. Poniżej przedstawiamy trzy bandery z końca XIX wieku.

Bandera 1867 - 1877

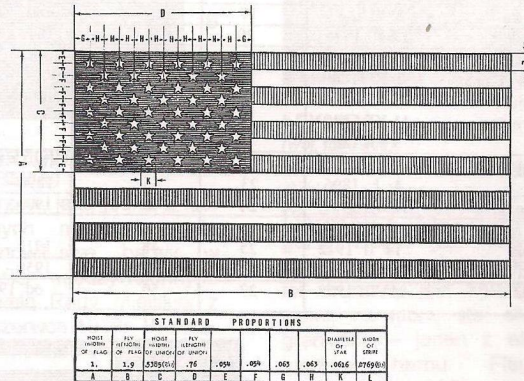
Bandera 1877 - 1890

Bandera 1896 - 1908

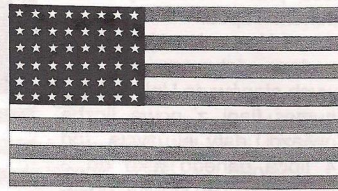
Specyfikację flagi i bandery dla urzędów i instytucji państwowych oraz sił zbrojnych sporządzono dopiero w 1912 roku. W rozporządzeniu wykonawczym z dnia 29 października 1912 r. proporcje ustalono na 10:19, szerokość kantonu $7/13 H$, jego długość $19/25 H$ i średnicę gwiazd $77/1250 H$. Specyfikacja ta obowiązuje do dnia dzisiejszego, a układ gwiazd, zmieniany w 1959 r. i 1960 r. został ustalony przez Institute of Heraldry of the US Army i wprowadzony na podstawie rozporządzenia prezydenta Eisenhowera.

Należy podkreślić, że przepisowe proporcje obowiązują tylko w wypadku weksyliów używanych przez władze i instytucje państwowe oraz wojsko. Instytucje publiczne i prywatne, a także obywatele Stany Zjednoczone też mogą używać przepisowych flag, lecz w praktyce w użytku są flagi o proporcjach 2:3, 3:5 i 5:8. Układ gwiazd jest zawsze zgodny z przepisowym, lecz proporcje kantonu i wielkość gwiazd nieco się różni. Tak więc de facto Stany Zjednoczone mają dwie flagi - urzędową (zgodną z przepisami) i narodową (o innych proporcjach). Dotyczy to również bander. Wojenna ma wzór przepisowy, a cywilna może mieć inne proporcje. Poniżej przedstawiamy specyfikację obecnej flagi i bandery wojennej, a po prawej zamieszczamy wzory poprzednich dwóch przepisowych flag i bander.

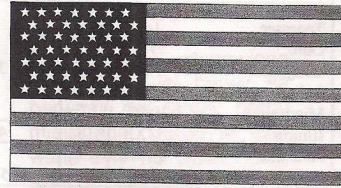

W Stanach Zjednoczonych, podobnie jak w państwach skandynawskich i w Szwajcarii, flagi spotyka się na każdym niemal kroku.

szkaniowych widać je na bardzo wielu domach jednorodzinnych i przed wszystkimi szkołami. Ponieważ jest to dozwolone, wielu Amery-

Flaga i bandera 1912 - 1959

Flaga i bandera 1959 - 1960

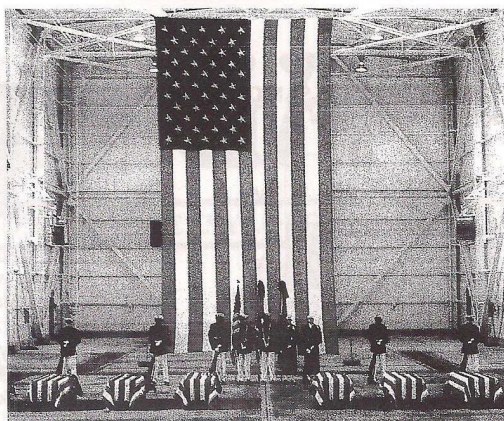
Przez cały rok flagi amerykańskie powiewają w miastach na gmachach urzędów, firm prywatnych i hotelach oraz przed większymi sklepami i stacjami benzynowymi. W dzielnicach mie-

kanów wywiesza flagi historyczne obok lub zamiast obecnej. Największą popularnością cieszą się flagi Betsy Ross i flaga z lat 1912 - 1959.

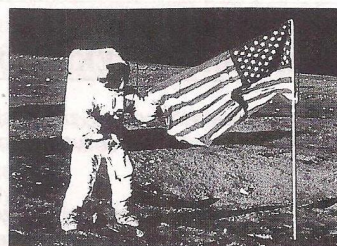
Alfred Znamierowski

Harleyowiec patriota.

Przed wojskowym pogrzebem.

Flaga na Księżycu (28 XI 1969r.).

Kiedy w Teheranie w listopadzie 1979 r. wzięto kilkudziesięciu zakładników w ambasadzie USA, w wielu miejscach w Stanach Zjednoczonych stawiano tyle flag ilu było zakładników lub po jednej flagie za każdy dzień przebyty przez nich w niewoli (ponad rok).

Ważniejsze pozycje dotyczące historii amerykańskich weksyliów:

Geo. Henry Preble, *Origin and History of The American Flag*, Nicholas L. Brown, Philadelphia, 1917.

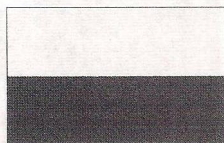
Milo M. Quaife, Melvin J. Weig i Roy E. Appleman, *The History of The United States Flag*, Harper & Row, Publishers, New York 1961.

Bolesław i Marie-Louise d'Otrange Mastai, *The Stars and Stripes*, Alfred A. Knopf, New York, 1973.

Grace Rogers Cooper, *Thirteen-Star Flags*, Smithsonian Institution Press, Washington, D.C., 1973.

William R. Furlong i Byron McCandless, *So Proudly We Hail*, Smithsonian Institution Press, Washington, D.C., 1981.

POLSKIE FLAGI SAMORZĄDOWE (4)
dokończenie ze str. 4

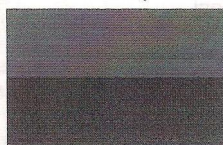
W

V

JAWORZNO

(woj. śląskie)

Flagę ustanowiono 19 grudnia 1991 r. Proporcje płata 5 : 8. Barwy związane z herbem.

R

V

PIASECZNO

(woj. mazowieckie)

Flagę w barwach herbu przyjęto jeszcze przed reformą samorządową – uchwałą Rady Narodowej Miasta i Gminy z 23 czerwca 1987 r. W uchwale nie ma rysunku flagi ani określonych proporcji płata.

Jacek Skorupski

F L A Ż K A

MICHAŁKI WEKSYLOLOGICZNE I HERALDYCZNE – 1/11/2000

„Gazeta Wyborcza” zamieściła 10.12.1999 wiersz Güntera Grassa pt. „Polska chorągiew” (Die polnische fahne) w tłumaczeniu R. Krynickiego. Niestety najbardziej weksylologiczny jest sam tytuł.

Burmistrz Łosic (woj. mazowieckie) w rozmowie z reporterem „Gazety Wyborczej” (16.12.1999) wspomina, że komisja heraldyczna chce przestawić konia w herbie miejskim o 90 stopni. Ciekawe, co to za komisja, skoro jedyna oficjalna przy MSWiA nie zaczęła jeszcze działać? Czyżby była ona kolejnym (kazirodczym) dzieckiem Centrum Heraldyki Polskiej i Fundacji Rodów RP? A poza tym, koń w herbie przedstawiony jest prawidłowo, tzn. w postaci kroczącej. Tak więc jego obrót o 90 stopni mógłby spowodować, że patrzący zobaczy podogonię! Czym się tak Łosiczanie narazili szacownej komisji, że chce sponstponować im herb?

Jedną z nagród dla wyróżniających się żołnierzy ustanowioną ostatnio przez Ministra Obrony Narodowej jest zdjęcie na tle flagi lub sztandaru. Niewątpliwie gwałtownie wzrośnie poziom wyszkolenia i dyscypliny! Przecież każdy chciałby tak piękny dowód wdzięczności wojska powiesić nad swoim łóżkiem, pomiędzy pamiątką z Komunii a ślubnym monidłem!

Ukazało się nowe czasopismo mogące zainteresować weksylologów i heraldyków: „Mundury i broń”. W pierwszym numerze zamieszczono interesujące opracowanie na temat orzełków na czapkach Marynarki Wojennej.

POLSKIE TOWARZYSTWO WEKSYLOLOGICZNE

PREZES: Alfred Znamierowski

SEKRETARZ GENERALNY: Jacek Skorupski

WICEPREZESI: Andrzej Bełłowski, Michał Godlewski

SKARBNIK: Leszek Błaszczyk

Adres dla korespondencji: 03-021 Warszawa, ul. Ziółowa 7

Tel.: (0-22) 793-05-10